

พระศรีสุตฺตสุมฺนิ
เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี
เจ้าคณะตรวจการภาค ๔

กณบคัคณะพุทธสาครบัณฑิต
มหัณฑมหารัพลาถกรณัรราชวิทยาลัย กรุงเทพ ฯ

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

ตำนานพระพุทธรูป

คำแถลง

เป็นเวลา ๑๐ กว่าปีมาแล้ว ที่ข้าพเจ้าคิดจะ
รวบรวมและเรียบเรียงตำนานพระพุทธรูป ให้เป็น
ที่เชื่อถือได้ เพราะมีผู้นำไปพิมพ์เป็นเล่มบ้าง จาร
ลงในใบลานเป็นผูกบ้าง มีตำนานร้อยแก้วก็มี ร้อย
กรองก็มี เทศนาโวหารก็มี ข้อความตรงกันบ้าง
ไม่ตรงกันบ้าง เป็นการยากแก่การที่จะพิจารณา
วินิจฉัยว่าฉบับไหนเป็นถูก ข้าพเจ้าได้เคยนำความ
คิดอันนี้ไปปรึกษากับท่านผู้รู้หลายท่านด้วยกัน ท่าน
ก็แนะนำให้ข้าพเจ้า ค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียง
ให้เป็นที่ยอมรับเสียใหม่ เพราะพระพุทธรูป
ก็จัดเป็นปูชนียสถานอันสำคัญส่วนหนึ่งของชาวไทย
ซึ่งควรจะได้มีตำนานเป็นหลักฐานไว้

ในที่นี้สรุปความพยายามของข้าพเจ้าที่สำเริงลง
ด้วยดี โดยได้รวบรวมเรื่องพระพุทธรูป ซึ่งมี
กระแสรักความพากพิงอยู่ในที่ต่าง ๆ เท่าที่ข้าพเจ้า
ค้นคว้าได้ ทั้งยังได้รวบรวมข้อสงสัยที่ปรากฏอยู่

ในหน้าต้นของหนังสือนี้ การเรียบเรียงตำนาน
พระพุทธฉายนี้ ข้าพเจ้าเรียบเรียงเป็นแบบเทศนา
โวหาร เพราะต้องการให้ใช้เป็นแบบเทศนาได้ด้วย
เป็นแบบหนังสืออ่านได้ด้วย จักได้ไม่ขัดแย้งกันอีก
ต่อไป ในการรวบรวมและเรียบเรียงนี้ มีลักษณะ
คล้ายสังคายนา คือ นำข้อความ ที่มีอยู่ใน ทโน้นข้าง
ทีนี้ข้างมาร้อยกรองรวมเข้าด้วยกัน มิใช่เป็นการ
ประพันธ์เพิ่มเติมขึ้นใหม่แต่อย่างใด ข้าพเจ้าเชื่อ
ว่าตำนานพระพุทธฉายฉบับนี้ จะเป็นฉบับที่สมบูรณ์
ที่สุดในบรรดาที่เคยมีมาแล้ว

ในการเรียบเรียงคำแบบเทศนานี้ อาจะมีข้อ
ขาดตกบกพร่องได้ ส่วนนี้ของหนังสือนี้ข้าพเจ้า
ขออุทิศแก่ชาวสระบุรีทั้งหลาย ผู้อยู่ร่วมจังหวัด
กับชุมชนนี้สถานนี้โดยทั่วกัน ส่วนข้อขาดตกบกพร่อง
นั้น ข้าพเจ้าขอรับเอาแต่ผู้เดียว

พระศรีสุทนต์มุนี

วิเศษสังกราม กรุงเทพฯ

๓๐ มกราคม ๒๔๕๕

หนังสือที่ใช้ประกอบในการรวบรวม
และเรียบเรียงตำนานพระพุทธรายนี้

---

๑. ตำนานพระพุทธรายฉัฏฐกรรมศิลปากร
๒. หัวใจพระพุทธรศาสนา กับประวัติพระฉาย
๓. คำให้การชาวกรุงเก่า
๔. สวณนิพพาน
๕. ฎีกาขมมงคลขุจกเทศนา
๖. พระธมมปทขุจกถา
๗. เทศนาเรื่องพระพุทธราย ฉัฏฐมุขลาน
๘. พระเจ้าเลียบโลก ฉัฏฐพนเมือง

สารบาญ

หน้า

พระพุทธเจ้าประทับ ณ พระวิหารยพพาราม ๑

เหตุการณ์ก่อนหน้าที่จะเสด็จมาประทับ ๑

พระมหาโมคคัลลันะพาพระบีณโทละ

ไปปฏิบัติสมณธรรม ๓

พระมหาโมคคัลลันะนำพระบีณโทละ

มาถึงภูเขามัญจกะ ๔

พระมหาโมคคัลลันะพบกับพราหมณาญกะ ๖

พระบีณโทละตำรวจพระอรหัตถ์ ๑๓

พระมหาโมคคัลลันะพาพระบีณโทละกลับ ๑๔

พระมหาโมคคัลลันะนำพระบีณโทละเข้าเฝ้า

พระพุทธเจ้า ๑๕

พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดพราหมณาญกะ ๑๗

พระพุทธเจ้าทรงทำปาฏิหาริย์ให้พราหมณาญกะ

เลื่อมใส ๒๐

พรานฆาฏกะมูลชอบรรพชา

๒๗

พระภิกษุฆาฏกะสำเร็จพระอรหัตถ์

๒๘

พระพุทธรเจ้าทรงนิรมิตพระพุทธรูป

แล้วเสด็จกลับพระวิหารบุพพาราม

๒๙

พระพุทธรเจ้าทรงแสดงธรรมปรารภ

พระภิกษุฆาฏกะ

๓๐

เรื่องพระพุทธราย

จากหนังสือ "คำให้การชาวกรุงเก่า"

ที่เขา ปถวิ อยู่ทางทิศเหนือพระพุทธราย ที่
เขาสุวรรณบรรพต ข้ามปากแม่น้ำไป ระยะทาง
ห่างวัน ๑ มีเพิงเขาแห่ง ๑ เหมือนอย่างพิงพาน
พระยานาค สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระ
พุทธองค์ไ้เสด็จมาอาศรัยยังผืนอยู่ที่เชิงเขา แห่งนี้
ทั้งพระพุทธรายก็ประทับอาศรัยนั้น จึงมีรอยพระ
พุทธรายย้ายพระภิกษุออกมาทางข้างหน้า ก็คอยู่
ยังกระเพิงผานั้น โดยอำนาจพระพุทธรายปฏิหาร
พระรูป พระรัศมี ผ่ากาสาวพัตร์แห่งพระพุทธราย
ยังแลเห็นเป็นสีเหลืองอยู่เสมอไม่เศร้าหมอง ยัง
คงเป็นสีผ่ากาสาวพัตร์อยู่จนบัดนี้ รอยพระพุท
ธรายซึ่งทรงประทับฐานก็คอยู่กั้เสมอมาจนนี้ หา
ได้มีพระมณฑปหรือ วิหาร สร้างขึ้น ปกคลุม กั้ยังไว้

ไม่ แม้เวลาฝนตกน้ำฝนไหลลงมาตามเงื้อมผา ก็
ไหลหลีก รอยพระพุทธรูปหายไป มีไค้ต้องพระฉายา
ของพระพุทธรูป แต่ก่อนมาพระมหากษัตริราช
เจ้า เคยให้สร้างพระ มณฑป และ พระวิหาร ขึ้น
หวังจะปกปักรอยพระพุทธรูป สมเด็จพระอินทร
เทวราชกับนาคาให้หักพังทำลายเสีย เทพเจ้าหา
พอพระทัยจะให้มิอะไรบิครอยพระพุทธรูปไม่ ด้วย
เหตุนี้พระมหากษัตริราชเจ้าแต่ก่อนมา จึงให้
ปรายแต่พันทให้ร้ายกาย และให้ทำบรโศกแต่พัน
ขึ้นไปสู่องค์พระพุทธรูป

คุณมัสการพระพุทธรูปนี้ ในกำหนดเดือน
ทุกปี มีพระมหากษัตริและเสนามาตย์ราชวรชาว
บ้านชาวเมืองไปนมัสการกราบไหว้ และมีการ
มโหรีสพสมโภชเป็นงานใหญ่เสมอทุกปีมิได้ขาด

หมายเหตุ เขาปลิว คือ เขาฆาฏกะในตำนาน การ
ที่เรียกว่า ปลิวนี้ เป็นความนิยมเรียก
ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้าพรหมได้ ซึ่งชาวบ้าน
เรียกว่า “เขาดิน” อันมีอยู่หลายแห่ง
ในสระบุรี

ตำนานพระพุทธรูป

(พระพุทธรูปประทับ ณ พระวิหารบุพพาราม)

ยสส ปาปี กติ กมนนติ อิมิ ชมมเทสนิ
สตถา ปุพพารามะ วิหรนโต ชาฏฐิกายิ อารพก
กเกสสิ

สตถา อันว่าองค์สมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อ
พระองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารบุพพาราม อันมหา
อบาลิกาวิสาขา สรวังถวาย พระองค์ทรงพระปรารภ
ซึ่งพระภิกษุชื่อว่า ชาฏฐกะ แล้วตรัสพระธรรมเทศนา
นี้ มีคำเริ่มต้นว่า ยสส ปาปี กติ กมนนติ เป็น
อาทิ ณ

(เหตุการณ์ก่อนหน้าที่จะเสด็จมาประทับ)

กิริ กังไกสสัยมา ในกาลอันล่วงมาแล้วเมื่อ
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบรรลุนิพพาน
โพธิญาณ ณ ควนไม้พระมหาโพธิ์ แล้วพระองค์

ก็เสด็จไปรุดประทานพระสัทธรรมเทศนา แก่เวณีย์
 สรรพสัตว์ มีพระภิกษุเบญจวัคคีย์เป็นต้น ให้ได้
 ดำเนินซึ่งมรรคผล ตามอุปนิสัยสามารถ จวบจน
 ถึงโอกาสที่โกสัลก็มาประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน
 ใกล้กรุงราชคฤห์มหานคร ยังประธานิกรชาวราช
 คฤห์ทั้งหลาย อันมีพระเจ้าพิมพิสารบรมกษัตริย์
 เป็นต้นให้เลื่อมใส ทรงได้ซึ่งพระอัครสาวกทั้ง
 ฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา คือ พระมหาโมคคัลลานะ
 และพระสารีบุตร เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ
 เสด็จอำลาจาก พระนครราชคฤห์มา ประทับยัง พระ
 วิหารบุพพารามในพระนครสาวัตถีนั้น ก็ยังเอญมี
 บุตรพราหมณ์ ภารทวาชโคตร ผู้หนึ่งซึ่งชื่อว่า
 บิณฑโฆธะ พึงพระสัทธรรมเทศนาของพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้าแล้ว ก็เกิดศรัทธาได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท
 เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธ
 เจาก็ทรงประทานให้ เนื่องจากพระบิณฑโฆธะเพิ่
 จะบรรพชาใหม่ และเนื่องจากพระองค์จะเสด็จมา

ประทับยังพระวิหารบุพพารามในพระนครสาวัตถีใน
 เวรวัน พระองค์จึงทรงมอบให้พระบีณโฑละนั้น
 อยู่ในความควบคุมของพระมหาโมคคัลลานะ ให้
 เธอได้ปฏิบัติสมณธรรมจนกว่าจะได้สำเร็จซึ่งมรรค
 และผล ให้พระมหาโมคคัลลานะได้ช่วยอนุเคราะห์
 พระบีณโฑละไปจนกว่าจะถึงที่สุด เมื่อพระสัมมา
 สัมพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธานุญาตสั่งพระมหาโมคคัล
 ลานะเช่นนั้นแล้ว ก็เสด็จอำลาจากพระวิหารเวฬุวัน
 มาประทับยังพระวิหารบุพพาราม พร้อมด้วยพระภิกษุ
 สงฆ์จำนวนมาก ทรงแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน
 อยู่ ณ ที่นั้น

(พระมหาโมคคัลลานะพาพระบีณโฑละ
 ไปปฏิบัติสมณธรรม)

มหาโมคคัลลานะ ปณ ส่วนพระมหาโมค
 คัลลานะรับสนองพระพุทธานุญาตแล้ว ก็ยังอยู่ มิ
 ได้ติดตามโดยเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป พระ
 ผู้เป็นเจ้าจึงพาพระบีณโฑละนั้นไปอยู่ร่วมอาศรัย ณ

สถานที่แห่งเดียวกัน ให้พระบิดาโกละนั้นยังปฏิบัติ
กวาดเสนาสนะและเครื่องใช้ตลอดจนถึงกุฏิวิหาร มี
ลักษณะการประหนึ่งว่าอาวาระใช้ศิษย์ และ ศิษย์รับ
ใช้อาวาระ ทั้งนี้ ก็เพื่อกิจการระพิจารณาอยู่
นิสสัยใจคอของพระบิดาโกละว่ามี ภาสวะควรแก่
พระกัมมัญฐานอย่างไร ในที่สุดก็ทราบอยู่นิสสัย
ของพระบิดาโกละว่าควรในข้างทางสมถยานิระ คือ
ต้องเจริญ्यानในเบื้องต้น อันสามารถจะได้บรรลุ
ผลคือ พระอรหัตต์พร้อมด้วยอภิญญาที่มีฤทธิ์เหาะ
เหิรเกินอากาศได้ พระผู้ เป็นเจ้าจึงพาพระบิดาโกละ
ไปสู่สถานที่อันวิเวกต่าง ๆ หลายแห่งหลายสถาน
แต่พระบิดาโกละนั้นก็ทำ สำเร็จ ฌาน และ มรรคผล
ตามที่ประสงค์ไม่

(พระมหาโมคคัลลานะนำพระบิดาโกละ

มาถึงภูเขามาคูกะ)

เอกทิวส์ อยู่มากาลวันหนึ่ง พระมหาโมค
คัลลานะจึงมาพิจารณาว่า ในพื้นชมพูทวีปนี้ เราก็

ได้พา พระบิดา ไชยธรรมา ไป ปฏิบัติ สมณ ธรรม ทลาย หน
 ทลาย แห่งแล้ว เขาก็ทำให้สำเร็จมรรคผลประการ
 ใดไม่ ชรอยว่า พุทฺธนิสสัยของเขานั้น จะนิยมชม
 ชอบไปในทางประเทศที่เป็นบ้านเกิดชนบท พระผู้
 เป็นเจ้าจึงกำหนดคนนักเขาประเทศสุวรรณภูมิ อันมี
 อยู่ในทิศบูรพาแห่งชมพูทวีปไกลออกไป จึงแจ้ง
 ความประสงค์ให้พระบิดา ไชยธรรมา ทราบทุกประการ พระ
 มหาโมคคัลลานะก็เข้าสู่ทุกถณนาณ มีอภิญญา
 เป็นบาท นฤมิตรกายพระบิดา ไชยธรรมา ให้เลิกทำผล
 มะขามบ้อมแล้วชอกช้ายใจวโรหะมา ผ่านทะเล
 ผ่านป่า ผ่านบ้าน ผ่านเมือง ผ่านแม่น้ำและภูเขา
 มาเป็นจำนวนมาก แต่สิ้นเวลาไม่สั้นนัก ก็พามา
 ถึงภูเขามาวุฑฒะอันมีลักษณะกลมและสูง ทางทิศ
 ตะวันออกเฉียงใต้ออกไปก็มีน้ำตกไหลลงมาตลอด
 ภูมิภาคพฤษพาและลดาวัลย์ให้ตกชั้นเขียวชอุ่ม พระ
 มหาโมคคัลลานะจึงคิดว่าสถานที่นี้ คงจะเหมาะสมควร
 แก่บุคคลผู้ปรารถนา จะบำเพ็ญเพียร ทาง พระกัมมัฏ

ฐานเป็นมั่นคง พระผู้เป็นเจ้าจึงลงจากอากาศมา
 สู่ยอกเขา แล้วมองไปดูพื้นแผ่นดินทั่วทุกทิศ จึง
 เห็นหมู่บ้านปลูกติดกันไปเป็นระยะ คือบ้านของพราน
 ฆาฏกะและบริวาร อันมีอยู่ในทิศอีสานและบูรพา
 ของภูเขา พระผู้เป็นเจ้าจึงมาจินตนาการว่าพึงว่า
 ถ้าเราจะหยุดพักม้าเพื่อบูชาพระกัมมฐานสันโดษโดย
 ลำพังบนยอดภูเขานี้ ก็น่าจะได้ แต่ว่าผืนนี้จะ
 มีไค้แพร่หลายเป็นคุณแก่คนเหล่านั้นด้วย ถ้าเรา
 ไค้ลงไปติดต่อกับประชาชนเหล่านั้น ก็จะได้ช่วยซึ่ง
 กันและกัน เป็นการเผยแผ่พระบรมพุทโธศาสนา
 ได้เป็นอย่างดี เมื่อพระผู้เป็นเจ้าคิดเช่นนั้นแล้ว ก็
 ลงจากภูเขาฆาฏกะมีทันช้า แล้วคลายอุทธรณ์ภูมิตร
 กายาของพระบิดาโกละให้คืนคงสภาพดังเก่า แล้ว
 ก็พากันเดินไปสู่ลานบ้านของพรานฆาฏกะทันที

(พระมหาโมคคัลลานะพบกับพรานฆาฏกะ)

สายฝนหล่นมา ก็พอใช้เวลาอันเป็นเวลาบ่าย
 ใกล้ค่ำวันระบอบแสง พรานฆาฏกะก็กำลังเก็บ

เนื้อที่ไปล่ามาได้ตอนกลางวันนั้นไว้นั้นวัน พิงกัน
 หนูไว้นั้นวัน และแขวนถุงลูกหนูไว้นั้นหัวเท้า
 พรานฆาฏกะก็อาบน้ำชำระกายให้สะอาด แล้วกลับ
 มานั่งสำราญอยู่ ณ รานที่เกยนอกกลางบ้านนั้น

โส ปน พระมหาโมคคัลลนารักษ์พระบิดา—
 ไชยะ ก็พากันเข้าไปสู่ที่ใกล้ฆาฏกะพราน มีอา
 การประจักษ์ว่าบุคคลผู้หลงทางมาในกลางป่า พระ
 ผู้เป็นเจ้าทั้งสองก็หยุดยืนอยู่เฉพาะหน้าของฆาฏกะ—
 พราน พระมหาโมคคัลลนารักษ์มีสุนทรโวหารกล่าว
 กะพรานฆาฏกะว่า “โอ คหปติ คุณก่อนท่าน
 เจ้าของบ้านผู้เจริญ อาตมภาพทั้งสอง พลัดบ้าน
 เมืองมา ก็ยังเอนเป็นเวลาพลบค่ำเข้าณทณจะเดิน
 ทางต่อไปก็เกรงว่าจะมีอันตราย ถ้าท่านเจ้าของ
 บ้านไม่รังเกียจอย่างใด ก็โปรดกรุณาอนุญาตให้
 อาตมภาพทั้งสองได้พักนอนอยู่ณที่นี้สักหนึ่งราตรี
 ก็จะเป็นการดี ”

ฆาฏกุลทุโส ปน ฆาฏกะพรานได้ฟังสุนทร

วาที ของพระเถระเช่นนั้น ก็นึกประหลาดใจระคน
 กวักความขุ่นเคือง เพราะพรานฆาฏกะไม่เคยรู้เรื่อง
 ของพระบวรพุทธศาสนา เป็นผู้เกิดอยู่ในกลางป่า
 มีบิดามารดาและวงศ์ญาติเป็น พรานป่ามาช้านาน
 ทนกายช่วยบรรพบุรุษ มีร่างกายเป็นมนุษย์แต่จิตใจโหด
 ร้ายกับคล้ายสัตว์ป่าที่ร้าย พรานฆาฏกะเป็นหัวหน้า
 พรานป่าทั้งหลายตลอดป่าใหญ่นั้น มีภรรยาซึ่งมี
 บุตรด้วยกันเป็นชายสองและหญิงสองรวมเป็นสี่ เมื่อ
 พรานได้ฟังถ้อยคำของพระเถระและได้เห็นรูปลักษณะ
 ของผู้ครองผ้ากาสาวพัสตร์เช่นนั้น ก็ไม่แน่ใจว่าจะ
 เป็นมนุษย์หรือเป็นอะไร และคิดว่าในถิ่นแคว้นแดน
 ที่เราอยู่นี้ไม่เคยมีใครบังอาจเข้ามายืนส่งาวางท่าอยู่
 ในลานบ้านเราได้อะไรแต่ในลานบ้านเลย แม้ภายใน
 ในประตูป่าไกลจากบ้านออกไป ใครขึ้นเหยียบย่างเข้า
 มาโดยมิได้ขออนุญาต เราก็จะพิจารณาฆ่าให้สิ้นชีวิต
 กวักพิษของลูก ธนูก็ คมปลาย ซึ่งอาบด้วยพิษยางน่อง

เป็นแน่นอน แต่ว่าบุคคลประหลาดทั้งสองนี้ สัญจร
ผ่านประตูเข้ามามีไต่อย่างไร เราได้เคยสั่งให้พราน
ฉกรรจ์รักษาประตูไว้แต่หลายสิบคน ไฉนบุรุษทั้ง
สองนี้จึงค้นค้นเข้ามาถึงสถานบ้านกระชั้น ชิคตัวเรา
ได้เห็นปานนี้ น่าจะเชื่อว่าเป็นผีมากกว่าเป็นคน
พรานคิดเช่นนั้นแล้ว จึงมีขลุ่ยตอຍแก้พระเถระไปว่า
“วสลิ! บุรุษคนร้าย ไฉนท่านจึงออกมาเข้ามาถึงที่
ท่านหลบหนีชุกซ่อนหรือว่าได้รับฉันทอนอนุญาตจาก
ใครให้เข้ามา ถ้าได้รับอนุญาตก็น่าจะมีใครนำพามา
ด้วยสักหนึ่งคน นี่มากมายแต่ถ้าฟังตนกูเป็นที่ว่าข้า
นี่ก็ไม่ต้องกลัวใคร มีหน้าข้าจะมาขออาศรัยหลบ
นอนผ่อนพักชั่วงอัยปลัดขันธ์ร้ายกาจเกิน ถ้าหนักที่
ระงคโทษให้ ถ้าหากว่าท่านทั้งสองเต็มใจจะพักนอนที่
นี้ให้ไต่จริง ๆ แล้ว ก็ลองถามกันชนที่พึ่งบ้านอยู่ที่นี่
กูเถิด บางทีมันจะตอบท่านว่าให้นอนไต่หรือไม่ไต่”

โส ปน ส่วนพระมหาโมคคัลลานะเมื่อไต่ฟัง
คำปราศรัยเช่นนั้น พระผู้เป็นเจ้าจึงตอบว่า “โภ

คหปติ บุตรคหปติ ผู้เจริญวานเป็นสมณะ คือผู้
 สงบกายวาจาและใจ ไม่เป็นเวรเป็นภัยแก่ผู้อื่นแม้
 แต่ด้วยดวงจิต การที่เราล่วงล้ำกรรมสิทธิ์เข้ามาสู่
 แดนของท่านก็มีได้มีประสงค์จะลบล้างคุณนั้น ประการ
 ใด เรามีแต่หัวใจที่ซื่อตรงและหวังจะชี้แจงแสดง
 ให้คนทุกคนได้รู้ว่าทุกข์สุขและเหตุของทุกข์ สุข เป็น
 เช่นไร การที่ท่านกรุณาให้เราถามคณินนุว่าจะให้
 นอนไถหรือไม่นั้น นับว่าเป็นผู้มีเมตตาแก่อาคมภาพ
 เป็นอย่างสูงส่ง อาคมภาพจะได้โอกาสพูดคุยกับคณ
 ินนุของท่านณบัดนี้” ว่าพลาง พระมหาโมคคัลลานะ
 ก็เดินไปทางคณินนุทันที แล้วมีวาทะถาถว่า
 “บุตรนุ ท่านผู้ซื่อสัตย์ เมื่อท่านเป็นสมบัติของ
 ใคร ท่านก็รับใช้ให้กระทำการได้ตามหน้าที่ทุกคร้ง
 บัดนี้เราจะลองถามและใช้ท่านบ้าง ในทางที่เป็นกุศล
 เราขอถามท่านว่าท่านจะสำแดงตนให้กลายเป็นแท่น
 ไชยาศน์ขนาดเราทั้งสองไว้หรือไม่ได้สบาย มีเครื่อง

ปลาและหลังคาขายคอกคลุมให้พอก ให้เราไ้
พักจำวัดสักราตรีจะไ้หรือไม่ไ้”

ธนูบี ฝ่ายธนูนั้น ครั้นจบคำถามของพระมหา
โมคคัลลานะแล้ว ก็แสดงอาการคุกคังว่ามีคนจับเอา
ขันทอง ยังแสงขนขาวหนึ่งให้ขกแน่นสนนติดกับพื้น
ดิน คันทองสองข้างก็แผ่ขยายกลายเป็นพื้นเตียง
ไสยาสน์ใหญ่ ปานคึงขกนกกหักคหักคหักออกไปจากตัว
ของมัน บนเตียงนั้น ก็มีธนูปลาสดๆ พร้อม
ถ้วยหม้อบนนวางทางค้านเกษาทั้งสองเตียง มีหัตถ์
คาและฝาเตียง คัวรแก้การไสยาสน์ยังนั้

ชาฎกะพรานไ้เห็นประจักษ์ด้วย ความมหัศ
รรยและตกตลึงถึงกับปากอ้าตาค้าง หมกหนทางที่
จะกล่าวคำใด ๆ ไ้อีกต่อไป แต่มานึกในใจว่าคน
ทั้งสองนี้ น่าจะเป็นภูตผีควาสำแดงร่างเป็นคน
หลอกเราแม้จะนอนก็คงไม่นอนไ้ถึงรุ่งเช้า คงจะต้อง
พลัดตกหกลควาลงมาเป็นแน่ พรานก็คิดเช่นนั้นแล้ว
ก็ไ้ไปคู้ทางธนู แล้วก็กลับมามาแลดูทางพระเถระ

โต ปณ ส่วนพระมหาโมคคัลลานะก็บอกให้
 พระยโธละชนนอนณเตียงข้างหนึ่ง ชงหินศิระ
 มาทางตัวแล้งขน พระมหาโมคคัลลานะก็ขึ้นสู่เตียง
 อีกข้างหนึ่งชงหินเท้าม้าแล้งขน พระผู้เป็นเจ้ามหา
 โมคคัลลานะก็สอนกัมมัฏฐานให้แก่ พระยโธละ
 นังชกสมาธิทำกัมมัฏฐานอยู่จนถึงปัจฉิมยาม ด้วย
 ความที่เคร่งเครียดในการเจริญพระกัมมัฏฐาน พระ
 ยโธละก็เกิดมีอาการอันม่วงเหงาหาวนอน จึงพัก
 ผ่อนคิดว่า จะจำวัดสักคืนหนึ่ง จึงเอนกายลงยังพนัก
 เตียงเพื่อจำวัด เขาก็เผลอพลัดตกจากเตียง ด้วยอำ
 นาจขาดสติที่จะรักษา พระมหาโมคคัลลานะเห็นเช่น
 และได้แลเห็นเช่นนั้น จึงกล่าวเตือนและตักเตือน
 ให้กำหนดสติเวลาจะนอนทุกคราวไป

ชาฎโก ปณ ส่วนนายพรานชาฎกะคืนวันนั้น
 วุ่นวายใจหลับไม่ลง บุตรภรรยาห่มญาคีและบริวาร
 ในแคว้นคงส่วนนั้น ก็พากันแตกตื่นมาดู ทุกผู้ทุกคน
 ต่างโศกเศร้าร่ำไห้กันไปต่าง ๆ นา ๆ ด้วยไม่เคยเห็นมา

แต่ก่อนกาล เมื่อนายพรานได้เห็นพระบิดาไทล้
พลัดตกลงจากคันธนูเช่นนั้นจึงกล่าวขึ้นว่า “วสลิ
บุตรคนร้ายท่านจะนำความเสนียดจัญไรมาให้แก่
ความเป็นอยู่ของเรา บัดนี้ก็จงจะวิ่งเข้าอยู่แล้ว
ท่านควรจะรู้จักเวลา พากันออกไปเสียจากที่นี่ เรา
จะได้มีโอกาสใช้ธนูของเราตามปกติต่อไป”

โส ปน ส่วนพระมหาโมคคัลลანะจึงพาบิดา
ไทล้ ลงจากเตียงนอนที่อาศรัย แล้วก็นำธนู
นั้นคืนคนคงสภาพเดิม และตั้งพึงไว้ดังเก่าทุกประการ
พระมหาโมคคัลลันะกับพระบิดาไทล้ ได้มา ประ
คิษฐานเฉพาะหน้าของชาฎกะพราน พระมหาโมคคัล
ลันะได้กล่าวสุนทรโวหาร เป็นการขอบคุณและอนุ
โมทนา แล้วพระคุณเจ้าทั้งสองก็อำลาชาฎกะ
พรานเดินถนัดดีมาตามชายเขา

(พระบิดาไทล้สำเร็จพระชนมชีพ)

พระมหาโมคคัลลันะเถระเจ้า มาจินตนาการว่า
บนยอดเขาชาฎกะน มีลักษณะเหมาะสมแก่การ

เจริญพระกัมมฐาน สมควรจะพาพระยืนโทตะขึ้น
ไปปฏิบัติการทดลองดู พระผู้เป็นเจ้าจึงพาพระยืนโทตะ
ขึ้นสู่ยอดเขา แล้วให้นั่งขัดสมาธิเจริญสมณธรรม
สิ้นระยะเวลาไม่นาน ใจของพระยืนโทตะก็บรรล
ถึงซึ่งฉานสมาบัติ ในที่สุดก็ได้สำเร็จแก่พระอรหัตต
ตักกิลสเป็นสมุจเฉทประหาร ณ ยอดเขา ฌาฏกะใน
ขณะที่เป็นเวลาเช้า

(พระมหาโมคคัลลานะพาพระยืนโทตะกลับ)

เมื่อพระมหาโมคคัลลานะเฝ้าเจ้า เห็นว่าพระ
ยืนโทตะสำเร็จพระอรหัตตแล้ว จึงมาว่าฟังถึง
ฌาฏกะพราน ว่าควรที่เราจะทรมานให้หาพบคนอื่น
ร้าย ให้ไ้ความเลื่อมใสในพระบรมพุทธานุชาสนา
แล้วจักได้พาให้ญาติพี่น้องและบริวารชน พลอย
เลื่อมใสไปด้วย จักเป็นการช่วยให้ประชาชนถิ่นนี้
มีความรู้และปฏิบัติชอบ ตามระบอบของพระบรม
พุทธานุชาสนา อันจะนำมาซึ่งความสงบและความสุข

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงกระทำปฏิสังขารอัน
 วัช และมิพระพุทธานุภาพถึงความเป็นไป
 พระมหาโมคคัลลานะก็ได้ทูลถวาย ถึงกิจการ ที่พระ
 พุทธองค์ได้ทรงมอบให้กระทำ โดยเฉพาะคือการ
 น้อมนำคำกับพระปัจเจกโพธิ์ให้ปฏิบัติ พระกัมมัญฐาน
 จนกว่าจะได้สำเร็จซึ่งมรรคและผล ให้พระพุทธานุภาพ
 ได้ทรงทราบทั้งแต่ต้นจนจบ และในที่สุดก็ได้
 ทูลถึงพฤติการณ์ของพรานฆาฏกะ อันอยู่ในชนบท
 ไกลออกไป ว่ามีอุปนิสัยสัณยคติพระพุทธานุภาพจะทรง
 พระกรุณาเสด็จไปโปรดให้ ได้สำเร็จ ซึ่ง มรรค และ
 ผล สมเด็จพระทศพลสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมี
 พระพุทธานุภาพตรัสว่า ดูกรมหาโมคคัลลานะ ตถา
 คตได้เล็งพระญาณ เห็น อุปนิสัย ของ พรานฆาฏกะ
 ตั้งแต่ตถาคตยังอยู่ในเวฬุวันวิหาร แต่ต้องการ
 ที่จะให้พรานฆาฏกะ ได้ประสพ พย เห็น เธอทั้งสอง
 เสียก่อน การพบของเธอทั้งสองกับพรานฆาฏกะ
 นั้น ย่อมเป็นการมีอุปนิสัยสัณยคติของพรานให้

แก่กล้าขึ้น การที่ตกลงกันได้ทำให้เธอควบคุมพระ
 บิณฑุโทษในการปฏิบัติธรรมนั้น ก็โดยประสงค์
 ะให้ช่วยบ่มนิสัยของพรานฆาฏกะนั้น พร้อมไป
 ด้วยกัน ยักนี้ เธอได้ปฏิบัติกิจการนั้น ๆ ให้สำเร็จ
 ล่วงไปแล้ว ตลาคคของอนุโมทนาสาธุการ ใน
 วันพรุ่งนี้ ตลาคคจะไปสู่สถานของพรานฆาฏกะนั้น
 โดยลำพัง และจะยังพรานฆาฏกะนั้นให้สำเร็จ
 ซึ่งมรรคและผล การไปของตลาคคคนนั้น จะยัง
 ประโยชน์และความสุข ให้เกิดแก่ประชาชนเป็น
 จำนวนมาก

(พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดพรานฆาฏกะ)

อธิโข ภควา ครุ^๕ณ^๕สม^๕เท^๕พระผู้^๕มีพระภาค^๕
 เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นอันเป็นเวลาปัจฉิมภัตร ก็เสด็จออก
 จากขุพพารามมหาวิหาร . โดยอธิฐานซึ่งพุทธานิ
 ฤทธิ ล่องลอยมาในนภากาศประเทศอากาศ เมื่อ
 มาใกล้ระตือนิवासของพรานฆาฏกะแล้ว สมเด็จพระ

พระบรมประทับแก้ว จึงเสด็จลงจากเวหา ด้วยหวัง
 ว่าจะทรงแสดงซึ่งพุทธลัทธิ อันสามด้วยพระวิคัมภี
 ประการ ยังสัตว์ป่าและปักษีชาติในไพร่สาธน์
 ให้ไต่รรมย์ชมพระบารมี อันจะยังหทัยของ
 สรรพสัตว์เหล่านั้น ให้ ไต่แสงสว่าง เป็นทางปลด
 ขยพญินสสัย เมื่อพระพุทธรูปองค์ ไต่เสด็จดำเนิน
 ไปด้วยพระพุทธรูปลัทธิเช่นนั้น สรรพพฤตชาติ
 วัตถุก็สว่าง พุ่มพวยด้วยพระ วิคัมภี ทั้ง ๖ ประการ
 สรรพสัตว์ในป่าและปักษีชาติบนต้นไม้ ก็พากัน
 งนงหลงพระวิคัมภี ทุกตัวสัตว์หยาบคั่งอยู่กบที่ ไม่
 อาจที่จะเคลื่อนไหว เหมือนมีใครมามีตรึงตรึงไว้
 กบที่ ทงนเพราะพระวิคัมภีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 งดงามตามส่องซอกซางเข้าไปถึงซอแห่งหัวใจ ทุก
 ตัวสัตว์ลุ่มไพร่ลุ่มอาหาร และลุ่มความทุกข์ความ
 ทรมาณหมดสิ้น ยืนค้อมค้ำอยู่แต่ในแสงสว่างแห่ง
 พระวิคัมภีนั้น ครั้นมาถึงบริเวณภูเขาฆาฏกะ พระผู้
 มีพระภาคก็เงยองค์ลดพระวิคัมภี มีอาภาวคจดังว่า

พระภิกษุสามเณรเดินลัดเข้ามาโดยลำพัง แล้วก็นั่ง
 มายังลานบ้านพรานฆาฏกะ ขณะนั้นพรานฆาฏกะ
 กำลังนั่งพักนอนอยู่กลางลานบ้าน พอเหลือยเห็น
 พระบรมศาสดาจารย์ ก็นึกเคืองชุ่นครุ่นคิดแต่ใน
 ใจ เออเมื่อวานนี้มาสองคนแล้วกลับไปแล้ววัน
 นี้จะมาใหม่อีกหนึ่งคน, ชรอยว่าคนเหล่านั้นจะมีกล
 อุบายคบคิดกันมาทำลายเราให้ ถึงซึ่งความฉิบหาย
 พรานฆาฏกะก็คว่นวายอยู่เช่นนั้น ก็พอก็พระสัมมา
 สัมพุทธเจ้าเสด็จดำเนินถึง แล้วจึงตรัสกับพราน
 ฆาฏกะว่า “ดูกกร คหบดีผู้เจริญ อาตมาภาวพระ
 ขออาศัยกับท่าน ท่าน สักการะ หนึ่ง จะได้หรือไม่”
 นายพรานจึงตอบออกไปว่า “ดูกกร ท่านผู้เป็นค
 ร้าย เมื่อวานนี้ก็มีคนชนิกเคยรักกับท่านมาขออาศัย
 ถึงสองคนได้ก็ความกาหลอลหม่านให้เกิดช่น เณ
 ข้างบ้านนอนไม่หลับ ในที่สุดก็ต้องไล่ขับให้ออกไป
 จากตน วันนี้ท่านจะมารบกวนข้าพเจ้าเช่นนั้นอีก
 ละกระมัง ข้าพเจ้าจึงขอขยับยังไม่ยอมให้ท่านพัก

ในลานบ้านนี้เป็นอันขาด สมเด็จพระบรมโลกนาถ
จึงทรงสละพรานฆาฏกะว่า “ถ้าท่านไม่กรุณาให้
อาคมภาพพิก ฌ ทลานบ้านนี้แล้ว ก็ขอได้กรุณา
ให้อาคมภาพพิก ฌ เเชิงเขาใกล้บ้านนี้ จะได้หรือไม่”
พรานฆาฏกะเห็นว่าเชิงเขาอยู่ห่างเรือน
ออกไปคงจะไม่เกิดความรำคาญอันใดนัก จึงตอบ
อนุญาตว่า “ตามใจท่านเถิด”

(พระพุทธเจ้าทรงทำปาฏิหาริย์ให้พรานฆาฏกะเลื่อมใส)

เมื่อนายพรานเบิกโอกาสให้เช่นนั้นแล้ว สม
เด็จพระบรมประทับแก้ว จึงเสด็จมายังภูเขาฆาฏกะ
แล้วเข้าประทับอยู่ ฌ เเชิงเขาเบื้องล่างทางทิศบูรพา
พระองค์ทรงปรารภจะทรงมานายพราน และบริ
วารที่เป็นพรานให้ทิ้งเสียซึ่งพยศอันร้าย จึงทรง
อธิษฐานด้วยพุทธาฤทธิ นฤมิตรให้หมู่เมฆตกลง
คลุมหุ้มทอ้งฟ้า เมฆากาสมืดมนที่ราวกับเป็นเวลา
ราตรี ในทันทีฝนห่าใหญ่ ก็ตกลงมาในบริเวณ

หมู่บ้านพรานฆาฏกะและเทือกเขาโคยรอนนั้นตลอด
เวลา ๓ วัน กับ ๓ ราตรี น้ำฝนก็ไหลท่วมถาดาน
ที่และเข้าเรือนของนายพรานอะอะวุ่นวายกันไปหมด
สมเด็จพระศาสดาเจ้า จึงทรง อธิษฐาน บันดาลให้
ภูเขาฆาฏกะในส่วน ที่ประทับนั้น แผ่นน้ำผายน เงาม
ออกไปคล้ายกับพื้พานพญานาค กางก้นน้ำฝนมิให้
ไหลมาต้งพระวรกายของพระองค์ เมื่อฝนได้ซา
เมื่อดล นายพรานบและบริวารก็พากันลุยน้ำมายังเชิง
เขาเพื่อเกยdingของขาง อย่าง อันจะเป็น อันตรายด้วย
น้ำท่วม ทุกคนได้มารวมพร้อมกัน ณ ที่เชิงเขาแล้ว
ก็ได่มอง เห็น เงามผา แผ่นน้ำออกไป เหมือนพื้พาน
พญานาค ต่างก็พากันหลาใจ เพราะแต่ก่อน
แต่ใครไม่เคยปรากฏ พวกนายพรานทั้งหมดยังได้พา
กันขึ้นไปดู ก็แลเห็นพระบรมครูประทับนั่งขัดสมาธิ
อยู่ในพื้พานของภูเขานั้น ทุกคนพากันอัศจรรย์
ใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่ทราบความจริงว่า ฝน
ที่ตกใหญ่ตามคืนสามวันก็ ภูเขาที่แผ่ผาพาน .

ออกมาอีก ทั้งสองอย่างนี้เกิดขึ้นเพราะอะไร พวก
 พรานทั้งหลายก็ได้แต่คิดคาดคะเนสันนิษฐาน ที่
 เข้าไปในบ้านก็มี บ้านร้างก็มี ที่เข้าไปในบ้าน
 นั้น ก็สันนิษฐานว่า เหตุการณ์ทั้งสองอย่างนี้
 เกิดขึ้นเพราะ ศักตนาอาภาพของ บุคคลคนใดคนหนึ่ง
 มาขอพัก เพราะมีรูปและลักษณะเช่นเดียวกันกับ
 บุคคลสองคนที่มาขอพักวันก่อน คนทั้งสองนั้นได้
 บันดาลให้กันชนเป็นเตียงนอนได้มาแล้ว ส่วน
 คน ๆ นี้ คงจะบันดาลฝนและบันดาลภูเขาอย่างกัน
 ฝนนั้นได้เป็นแน่ ที่แปรความไปในทางบ้านร้างนั้น
 ก็สันนิษฐานตรงกันข้าม คือ บุคคลที่มาขอพัก
 ก่อนก็ตาม ที่มาขอพักขณะนั้นก็ตาม ล้วนเป็นคน
 ชั่วร้าย เพราะนำมาซึ่งภัยอันตรายนานัปการ
 ทางคนต่างสันนิษฐานออกของคนึงไป ในที่สุด
 พรานฆาฏกะ ก็เข้าไปใกล้และร้องถามกับสมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้าว่า วสลิ คกรคนร้าย เพราะ
 การมาอาศัยขอทานที่เขยว จึงทำให้เกิดมีฝนตก

ใหญ่พวกเราทั้งหลายไม่เป็นอันใดทำอะไรทั้งสามคืน
 และสามวัน มีหน้าข้าท่านยังมากัดแปลงแต่งภูษา
 ของเราให้วิปริตผิดเพี้ยนไป ท่านขอพักกระเราไว้
 เพียง ๑ ราตรี บัดนี้เวลากลางมา ๓ ราตรีแล้ว
 ท่านไม่ควรจะอยู่ชักช้าให้ผิดสัญญาไป สมเด็จพระ
 พรหมมโหรี ๑ สัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสตอบว่า กุ
 ญชรหยาบผู้เจริญ เรามาขอพักเพียงราตรีเดียวจริง
 ของท่าน แต่ว่าฝนตกหนักตลอดวันตลอดคืน ไม่มี
 ทางที่เราจะไปจากที่นี่ได้ แม้ฝนจะหายลงไปใน
 ขณะนี้ ภูมิภาคก็ท่วมทันสิ้นไหลก้วยสาบน้ำ สด
 ที่เราจะบุกเดินไปได้ ท่านผู้เจริญเราขออาศัยพัก
 ที่ออกัสกราตรีหนึ่ง พอให้น้ำลดลงแล้วเราจะลา
 ไป ในที่สุดพรานฆาฏกะก็พาพรานทั้งหลายกลับท
 อยู่ของคน ๆ สุมมาสมพุทธโธ ปณ ส่วนสมเด็จพระ
 ทศพลสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อถึงราตรีวันนั้นพระ
 องค์ทรง ธิษฐานให้หมู่ เทพยคา และ หมู่ พรหม
 เข้ามาเฝ้า นัยดังแต่เหล่าภุมมเทวดาขึ้นไปจนถึง

อธิษฐานพรหม ต่างก็ทยอยกันมาเฝ้าสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นมหาสมณีสโมสโร เทพยคา
ที่มีศักดิ์ใหญ่กว่าเข้ามาก่อน ถวายบังคมแล้ว ยืน
อยู่โดยลำดับ นับตั้งแต่ภูเขามาจนออกไปประ
มาณ ๑ โยชน์ โดยรอบ ย่างยืนอยู่บนภูเขา บน
ยอดไม้ และบนอากาศ ยंत्रเคมีของตนให้โอภาส
รุ่งเรืองสุกใสยิ่งกว่าแสงพระอาทิตย์ในกลางวัน ยัง
ภูเขาเขาภูเกะ ภูเขาอื่น ๆ และหมู่ไม้ตลอดจน
ภาคพื้นดินในบริเวณรอบภูเขาเขาภูเกะ นั้น ให้สว่าง
ไสวไปทั่ว นายพรานเขาภูเกะและบริวารก็เกิดความ
สทึงกลัวว่าไฟป่าจะเกิดขึ้นแล้ว ต่างพากันตระ
เตรียมจะอพยพหลบภัย ไม่มีใครที่จะกล้าขึ้นไป
ทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ ณ ใต้
เงาไม้แห่งภูเขานั้น ครั้นเวลารุ่งสว่างนายพราน
เขาภูเกะพร้อมด้วยบริวาร จึงพากันไปเฝ้าสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วทูลถาม พระองค์ได้ทรงเล่า
ถึงความที่เหล่าเทพยดา อินทร์พรหมทั้งหลายมาเข้า

เจ้าพระองค์แสงสว่างทวีนวไปทวญเขาฉาฉาฉาฉา
 คีร์คมีของเหล่าเทพยดาทั้งหลายนั้น นายพรานฉา
 ฏกภัยวิวารก็เห็นจริง และพากันนั่งประณมมือตั้ง
 สาธุการ สรรเสริญในความใหญ่ยิ่งของพระสัมมา
 สัมพุทธเจ้า แล้วก็พากันทูลถามถึงเพศและภาวะ
 ของพระองค์ ตลอดจนการมาพักแรมอยู่ ณ เขา
 ฉาฉาฉา ฉนได้พรมผู้มีพระภาคทรงแสดงถึงประ
 วัติของพระองค์ นับตั้งแต่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะอยู่
 ในนครกบิลพัสดุ์ ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๔
 คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และบรรพชิต แล้ว
 จึงเสด็จออกบรรพชา ได้ทรงแสวงหาพระสัมมา
 สัมโพธิญาณอยู่ ๖ ปี จึงได้ตรัสรู้เป็นชินศรี
 สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็เทยวณะนำสั่งสอนประ
 ชาชนให้ได้สำเร็จซึ่งมรรคและผลตลอดมา การ
 ทศกาคดไถ่มุ่งหน้ามาขอพักอยู่ ณ ที่นี้ ก็ด้วย
 ยวารถนาที่จะอนุเคราะห์พวกท่านให้ได้พบแสงสว่าง
 ของธรรม อันจะน้อมนำให้ท่านทั้งหลายได้สำเร็จ

ซึ่งมรรคและผล ทำทให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งใน
ที่สุดจะได้บรรลุถึงความสุขอันสูงสุด พระสัมมา
สัมพุทธเจ้า มีพระดำริตรัสถามความเป็นไปของ
นายพราณและบริวารทั้งปวง ซึ่งนายพราณและบริ
วารก็กราบทูลถวายตามความจริงทุกประการ พระ
ผู้มีพระภาคจึงมีพระพุทธานุญาต ตรัสแสดงโทษ
ของการฆ่าสัตว์ว่าเป็นไปเพื่อเวรภัย แล้วทรงแสดง
ถึงการงกเว้นโดยที่มีหลักในใจว่า

สพฺเพ ตสฺส ทณฺหสฺส สพฺเพสํ จีวิตํ ปิยํ
อตุตฺตานํ อูปมํ กตฺวา น หนฺนฺย น ฆาณฺนฺย.

ซึ่งแปลความว่า

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงย่อมสคัญกลัว ต่อาชญา
ชีวิตย่อมเป็นที่รักของสัตว์ทั้งหลาย ทั้งสิ้น บุคคล
ทำทให้เป็นอุปมาดังนี้แล้ว ไม่ควรเบียดเบียน
และไม่ควรฆ่า ดังนี้

มีอธิบายว่า สรรพสัตว์ในโลกนี้ ย่อมมีความ
 สกปรกถึงต่อการถูกทำร้าย แม้จะไม่ถึงซึ่งความ
 ตายก็ตาม และย่อมมีความรักชีวิตของตัวทั่วถึง
 กัน เราท่านจะพิจารณาว่าความรูสึกอันนี้
 เปรียบเทียบกับตนคุณ ก็รู้แน่ว่าไม่ควรแท้ที่จะ
 เบียดเบียน และล้างผลาญซึ่งกันและกัน

(พรานชาฎกะทูลขอบรรพชา)

นายพรานชาฎกะ และ ยีวาว ได้ พังพระพุทธรูป
 โอวาททั้งนี้แล้วก็ยังเกิดความเลื่อมใส โดยเฉพาะ
 นายพรานชาฎกะ ได้มีจิตต์ใจน้อมไป ในบรรพชา
 จึงทูลถึงความปรารถนาอันนี้ ให้พระผู้มีพระภาค
 ทรงทราบและโปรดประทานบรรพชา สัมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงยังพรานชาฎกะให้ ไต่บรรพ
 ชา ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาวิธ มีเพศเป็น
 ภิกษุใน พระบรม พุทธศาสนา การบรรพชาของ
 ภิกษุชาฎกะครั้งนี้ ย่อมทำจิตต์ใจของประชา

ชนในทำนุบำรุงพระศาสนา ให้หันเข้าสนใจในพระพุทธศาสนา สำหรับบุตรและภริยาของนายพรานก็ได้แสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา ขอลงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต บรรดาญาติมิตรและบริวารของภิกษุฆาฏกะบางส่วน ก็เลื่อมใสแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา แต่บางส่วนก็ยังมิได้ทำเพิกเฉยอยู่

(พระภิกษุฆาฏกะสำเร็จพระอรหัตต์)

สตถา สมเด็จพระบรมครู เมื่อได้ทรงประทานบรรพชาแก่พระภิกษุฆาฏกะแล้ว พระองค์ก็ทรงแนะนำพระกัมมฐาน ให้ภิกษุฆาฏกะได้ปฏิบัติ อนุวัตรตามอชยาศรัย ไม่นานเท่าใดพระภิกษุฆาฏกะก็ได้หยั่งจิตลงสู่วิปัสสนาธรรม กำกั กิเลส คือ ราคะ โทสะ โมหะ ออกจากขันธสันดาน ปานทั้งต้น กล้วย ที่ ถูกฟาก ฟัน ด้วยดาบ อันคมกล้า พระภิกษุฆาฏกะ ก็ได้บรรลุซึ่งพระอรหัตตผล เป็นพระอริยบุคคล ผู้ประเสริฐ ใน พระ บวร พุทธ ศาสนา

พระนางอุกเก เถระ ไต่ไปหา อุทาน วาจา ในเมื่อ คน ได้
บรรลุประอรหัตตผลว่า

อหํ ปุพฺเพ จิรํ มุโหห พหุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อิทานิ สทฺธมฺมํ ญตฺวา น ปุ น อตถากโร
วิมุตโต สพฺพทกฺขเหหิ วิหรามิ สจฺจํ วท

ซึ่งแปลความว่า

แต่ก่อนนี้ เราเข้าใจผิดมานาน ได้กระทำการ
การฆ่าสัตว์เสียเป็นอันมาก ยักนี้ เรารู้พระสัท
ธรรมแล้ว เราไม่กระทำเช่นนั้นอีกต่อไป เราได้
หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงแล้ว เราอยู่เป็นสุข
สบายหนอ !

เมื่อพระนางอุกเกได้สำเร็จพระอรหัตตแล้ว ก็
ภริมย์อยู่ในวิมุตติสุขตลอด ๓ วัน

(พระพุทธรเจ้าทรงนิรมิตพระพุทธรายแล้ว
เสด็จกลับพระวิหารบุพพาราม)

อถโข ภควา ครั้นนั้น สมเด็จพระผู้มีพระ

ภาคจึงตรัสเรียกพระฌาณกะเถระมา แล้วมีพระ
 พุทธภูมิกตรัสอ้ำลว่า “ตุมภ ฌาณกะ ตถาคค
 ไค้ประธานอมตธรรมให้แก่เธอแล้ว และเธอก็ไค้
 บริโภคมตธรรมนั้นแล้ว ตถาคคจะไค้อำถาเธอ
 กลับไปยังบุพพารามวิหาร ณ กาลบัดนี้” พระ
 ฌาณกะเถระไค้ฟังพระพุทธภูมิกแล้วก็ทูลขอพระวโร
 กาสโดยเสด็จไปกัวย แต่สมเด็จพระผู้มีพระภาค
 ไม่ทรงอำนวยตามทูลทูลขอนั้น ทรงมีพระพุทธภูมิก
 ให้พระฌาณกะเถระ อยู่ประจำยังฌาณกะ บรรพต น
 เพื่อจะไค้ทำหน้าที่แนะนำสั่งสอน ญาคิ มิตร บริ
 วาร และประชาชนให้ละเสียซึ่งอกุศลทวัติ ประ
 กอบกิจแต่ในทางที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ ทั้งแก่ตน
 และบุคคลอื่น พระฌาณกะเถระไม่อาจที่จะฝ่าฝืน
 ขึ้นพระพุทธภูมิก ไค้จึงกราบทูลขอให้พระ พทธ องค์
 ทรงประธานสิ่งหนึ่ง สิ่งใด ไว้เป็นอนุสาวรีย์ที่ระลึก
 ถึง พระผู้มีพระภาค จึงทรงกระทำพระปฎิหาร
 ธิญาณให้พระฉายาลักษณ์ของพระองค์ปรากฏอยู่ณ

เงื่อมผาแห่งฌาฏกะบรรพต ซึ่งปรากฏอยู่จนตราย
เท่าทุกวันนี้ แล้วพระองค์ได้มีพระพุทธรูปภาควรรค
แก่พระฌาฏกะเถระว่า กุญชรฌาฏกะ ตถาคคได้
อธิษฐานฉายาลักษณไว้นั้นแล้ว ณ เงื่อมผา
ถ้าผู้ใดมีความปรารถนาที่จะเห็นฉายา ของตถาคค
แล้ว ก็ให้พากันมาดูได้ ณ สถานที่แห่งนี้ การ
ได้เห็นฉายาของตถาคคนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์
และความสุขเป็นอันมาก เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคได้ทรงแสดงอานิสงส์ของการ ๓ การเห็น พระ-
พุทธรูปฉายาลักษณเช่นนั้นแล้ว พระองค์ก็อำนวยการ
ฌาฏกะเถระเสด็จนิวัตถกกลับไปสู่ บพพาราม มหา วิ-
หาร โดยอธิษฐาน ซึ่งพุทธานิฤทธิเดชของลอบไปใน
ท่ามกลางอากาศเวหา

(พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมปรารภพระภิกษุ
ฌาฏกะ)

สมมาสมพุทโธ เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้า เสด็จถึงพระวิหารบุพพารามแล้ว พระองค์

ได้ทรงเล่าเรื่องนี้ ให้พระ มหาโมคคัลลานะ และ พระ
 ภิกษุทั้งหลายฟัง อเถกทิวสํ อยู่มา ณ ถาลวัน
 นั้น พระภิกษุทั้งหลายพากันสนทนากันว่า ฌาฏกะ
 ภิกษุนี้ ได้เคยกระทำบาปหลายช้ำมาเป็นอันมาก
 ยากที่จะหนีบาปให้พ้นไปได้ สมเด็จพระผู้มีพระภาค
 ตรัสถามพระภิกษุทั้งหลายถึงเรื่องการสนทนา ต่าง
 ก็กราบทูลเรื่องให้ทรงทราบทุกประการ พระองค์
 จึงได้ทรงประทานพระพุทธรูปว่า คุณภิกษุ
 ทั้งหลาย ฌาฏกะภิกษุนี้ แม้จะได้ทำบาปไว้เพราะ
 ความเขลาในตอนต้น แต่ภายหลังได้ทำกุศลจน
 ถึงได้บรรลุพระอรหัตต์ จิตว่าเป็นผู้พ้นจากชาติ
 ชราพยาธิ และมรณทุกข์ทุกประการ แม้กรรม
 เก่าจะได้ติดตามล้างผลาญในกาลต่อไป ก็หมด
 วิสัยที่จะสนองผลพัน โอกาสและเวลา เมื่อจะทรง
 แสดงพระสัทธรรมเทศนา อนุวัตรตามที่เหตุเกิด
 ขึ้น จึงได้มีพระพุทธรูปาตรัสเป็นพระคาถาว่า

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปหียติ
 โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺโตว จนฺติมา
 ซึ่งแปลความว่า

บุคคลใด ทำกรรมเป็นบาปไว้ แล้วจะ
 เสียได้ด้วยกุศล บุคคลนั้นย่อมยังโลกนี้ให้
 สว่าง ดุจดั่งพระจันทร์ ที่แย้มออกจากกลีบ
 เมฆยังโลกให้สว่าง ฉะนั้น

อธิบายว่า คนใดไม่เลือกว่าจะเป็นหญิง หรือ
 ชาย เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต แม้จะได้ทำบาป
 หรือทุจริตมาในกาลก่อน แต่ภายหลังฉันฉ้อนทำ
 ทำกุศลหรือสุจริตได้ คนนั้นย่อมจะเสื่อมคลายละ
 วางห่างจากบาปนั้น เป็นอันว่าทอดทิ้งบาปเสียได้
 เขาก็จะบริสุทธิสะอาดปราศจากความชั่วไป ผ่องใส
 สว่างทั้งในส่วนตนและทั้งในส่วนบุคคลอื่น ที่มา
 เกยวข้อง เสมือนด้วยพระจันทร์ อันชาวเมืองผ่าน
 พ้นจากกลีบเมฆ ย่อมส่องตัวเองให้ศิโรราบใน

ท้องฟ้า และยังพ่นโลกให้แจ่มจ้าด้วยแสงจันทร์
 ณ นั้น เมื่อสมเด็จพระอรหันต์มีมาสัมพุทธเจ้าทรง
 แสดงธรรมจบลงแล้ว ขวัญที่มากปรารถนาฟังกันอยู่
 ณ ที่นั้น ก็ได้สำเร็จมรรคและผลเป็นจำนวนมาก
 เรืองที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงนิรมิต พระพุทธ-
 ฉายาทรงเสวยนามากะกัวยลงเพียงเท่านั้น

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การพิมพ์พาณิชย์ -
 ข้างกระทรวงมหาดไทย พระนคร
 ภายหลัง แจ่งคำจำ
 พิมพ์และโฆษณา พ.ศ. ๒๕๓๕